

Aanpassing fiscaal
verschoningsrecht

Niet in het maatschappelijk belang

Er is veel af te dingen op het conceptwetsvoorstel tot aanpassing van het wettelijk fiscaal verschoningsrecht. Gaat het alleen om fiscaliteit, of staat het gehele verschoningsrecht op het spel? En is een beperking van het verschoningsrecht wel nodig?

TEKST Wilma van Hoeflaken | BEELD Roel Ottow

‘Er bestaat al een heel palet van regels. Kennelijk vindt de fiscale wetgever dat niet voldoende’, zegt Aniel Autar, notaris bij Kooijman Autar notarissen in Rotterdam. ‘Sinds de Panama Papers moet alles wijken voor transparantie’, stelt Egbert Willems, notaris bij Ter Braak Willems in Almelo. Beiden zijn kritisch over het conceptwetsvoorstel tot aanpassing van het wettelijk fiscaal verschoningsrecht, dat nu ter consultatie ligt. In dit voorstel worden de mogelijkheden voor notarissen en advocaten om zich te beroepen op hun verschoningsrecht beperkt. Daarnaast zou de Belastingdienst voortaan bij notarissen en advocaten informatie moeten kunnen opvragen die door cliënten is aangeleverd. Met dit wetsvoorstel wil Financiën meer fiscale transparantie bereiken.

Dit voorstel is onnodig en onwenselijk, vinden Autar en Willems. Eerder al nam Daan Doorenbos, hoogleraar ondernemingsstrafrecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen, in een opiniestuk in *Het Financieele Dagblad* een vergelijkbaar standpunt in. Doorenbos stelt: ‘Het verschoningsrecht wordt in de wet nergens nader omschreven of afgebakend. Dat is geen probleem: de rechtspraak is helder. De introductie van een wettelijke regeling op het deelgebied belastingrecht is onnodig en onwenselijk. Dat schaadt de rechtseenheid en leidt tot onzekerheid.’

REGULIERE WERKZAAMHEDEN

Hoewel het conceptwetsvoorstel volgens de titel uitsluitend het fiscaal verschoningsrecht betreft, betekent het in de praktijk een beperking van het gehele verschoningsrecht, stelt Willems. ‘Het wetsvoorstel beperkt het verschoningsrecht van de notaris tot de eigen-

lijke werkzaamheden van de notaris in artikel 1a lid 5 van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). In de Wwft is onderscheid gemaakt tussen de reguliere werkzaamheden van de notaris en de niet-reguliere werkzaamheden. Het passeren van de akte en alles daaromheen is regulier werk. De advisering op aanpalende gebieden zou je kunnen zien als niet-regulier werk’, aldus Willems. ‘In het wetsvoorstel ziet de inperking van het verschoningsrecht op de reguliere werkzaamheden. Dit kan niet de bedoeling zijn, maar ik heb nergens gelezen dat dit een verschrijving of een misvatting is.’ Willems vindt dit ‘een extra reden’ om tegen het wetsvoorstel te zijn. ‘Het zou betekenen dat al onze werkzaamheden niet meer onder de geheimhoudingsplicht vallen.’ Bij Autar leeft die vrees minder. ‘Ik denk dat het echt gaat om de fiscaliteit. In de wettekst gaat het over de Algemene wet inzake rijksbelastingen, over de Invorderingswet, kortom over fiscaal getinte wetten.’

‘Je kunt de notaris niet gebruiken als het afvalputje voor alle problemen van de samenleving’

GEHEIMHOUDING

Autars grootste bezwaar tegen het voorstel is dat de wetgever zich ‘steeds minder aantrekt van privacy’. ‘De hele samenleving moet eronder lijden om de eenling te pakken.’ Het verschoningsrecht is voor de samenleving van wezenlijk belang, stelt Autar. Hij citeert uit een arrest van de Hoge Raad uit 1985: ‘De notaris behoort tot de beperkte groep van personen die uit hoofde van de aard van hun maatschappelijke functie verplicht zijn tot geheimhouding van al hetgeen hun in hun hoedanigheid wordt toevertrouwd, en aan wie in verband daarmee tevens het recht toekomt zich te dien aanzien ook ten overstaan van de rechter van het afleggen van getuigenis te verschonen. De grondslag van dit verschoningsrecht moet worden gezocht in een in Nederland geldend algemeen rechtsbeginsel dat meebrengt dat bij zodanige vertrouwenspersonen het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden.’ Willems zegt: ‘Wij zijn dienstverlenend. Wij moeten de belangen van onze cliënten dienen mits passend binnen het kader van het algehele rechtsbestel.’ Autar: ‘Er is maar een beperkt aantal groepen met wie men vrijuit kan spreken, de notaris, de advocaat, de geestelijke en de arts. Het is niet in het maatschappelijk belang dat de wetgever een deel van de geheimhouding gaat offeren.’

ACCOUNTANT

Professor Doorenbos schrijft in *Het Financieele Dagblad*: ‘Het verschoningsrecht beschermt wel de communicatie tussen de belastingplichtige cliënt en zijn advocaat of notaris, waaronder de daarbij toegezonden stukken, maar dat doet niets af aan de wettelijke verplichting van de belastingplichtige cliënt om die stukken te verstrekken. Wie een afschrift verstuurt aan zijn advocaat of notaris, heeft zelf het origineel en zal dat desgevraagd gewoon ter inzage moeten geven aan de Belastingdienst. Doet hij dat niet, dan riskeert hij een boete of zelfs strafvervolgning.’ Autar en Willems beamen dit. ‘De fiscus heeft al voldoende mogelijkheden om aan informatie te komen’, stelt Willems. ‘De documenten die in het conceptwetsvoorstel genoemd worden, zoals de accountantsverslagen en de jaarverslagen, zijn beschikbaar en kunnen opgevraagd worden bij de cliënt.’ Autar: ‘De accountant heeft geen verschoningsrecht. Als een accountant of boekhouder zijn handtekening zet onder een stuk kan de fiscus het daar opvragen. Waarom bij de notaris?’ Willems voegt eraan toe: ‘En uiteindelijk is er de rechter. Als een zaak op het scherpst van de snede moet worden bevochten, bepaalt de rechter waar het verschoningsrecht begint en eindigt.’

AFGEWOGEN SYSTEEM

Sinds de Panama Papers staat het verschoningsrecht op de helling, vindt Willems. ‘Het was al een inbreuk op het verschoningsrecht dat geldverkeer via derdenrekeningen niet meer

onder de geheimhoudingsplicht valt en dat wij vragen daarover van het Openbaar Ministerie of de Belastingdienst moeten beantwoorden.’ Hij wijst erop dat de poortwachtersfunctie van notarissen toch al inhoudt dat notarissen geldstromen moeten alloceren. ‘Het is de vraag of dit conceptwetsvoorstel het doel dient.’ Autar vindt dat het belang van de beperking van het verschoningsrecht niet wordt onderbouwd. ‘Eerst zou eens duidelijk gemaakt moeten worden hoe groot het belang is. Adviseren notarissen dagelijks massaal bewust of onbewust allerlei foute figuren? Of komt dit eens in de tien jaar voor? In de toelichting kom ik het niet tegen.’

Willems: ‘Boeven vangen is een nobel streven, maar hoe groot is het probleem? De koninklijke weg is dat de rechter toetst of de notaris zich terecht beroept op zijn verschoningsrecht. Met dit voorstel wordt dwars door alle procedures heen gewandeld.’ ‘We hebben nu een mooi afgewogen systeem’, zegt Autar. ‘Maar nu wordt getornd aan het maatschappelijk beginsel waarop het verschoningsrecht gebaseerd is.’ Hij stelt: ‘Dat de uitvoerende macht, het ministerie van Financiën, dit wetsvoorstel zonder onderbouwing naar de wetgevende macht, de Tweede Kamer, stuurt, getuigt van veel lef en ook van bijna minachting voor de Tweede Kamer. Het laat zien hoe de Tweede Kamer aan de leiband van Financiën loopt. Ik vind dat over dit soort fundamentele rechtsbeginselen als het verschoningsrecht en de beperking daarvan weleens een debat gevoerd mag worden.’ ‘Eens’, zegt Willems. ‘Het is een beetje de waan van de dag. Je kunt de notaris niet gebruiken als het afvalputje voor alle problemen van de samenleving. Dit is naar mijn gevoel een voorbeeld van grote stappen en snel thuis.’ ■